

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. Fylke: *Møre og Romsdal*
 Tilleggsspørsmål nr. Herad: *Skodje*
 Emne: *Musikkinstrument* Bygdelag:
 Oppskr. av: *Ludvig Telling* Gard:
 (adresse): *Skodje* G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Dette emne hev ein rikk tradisjon i våre bygder, å sjølv hev eit grand øyre og er glad i musikk. Men då må den vera rein og god og dekkil korst. Eg ligg i slekts linje med Per Bolstad, men kan ikkje spele.

For nokre år tilbake var her i bygden våre mange fullgode spellemenn. Fleire av dei hadde musikkstulen og var herre over notar. Dei stjipa musiklag både for horn og strykeinstrument. Men dei fleste av disse hev måtta lagt opp for motbyr av folk med eit anna livssyn.

Gang på gang hev desse lagi prøva Polkisa tilflyd og bygge for bygdefolkje, men hev vakte rågd å stutta. Samstundes hev disse menn tekke seg av ungdommen å stjipa songlag. Her hev på eldgammal tid vore mange gode spellemenn same mange av dei

Musikinstrument

var vidspredd for sin dugleik. Det er nok slitt, med denne gjum-
 nad, som med annen kunst den
 er arvelig. Sa sjölv om den ligg
 stille og gjöymd ein generasjon so
 kjem den att næste og frametter.
 Kan me er inne på dette, må
 eg på lov å nemna nokre på av-
 valde spelarslegtar i Skodje.
 På ein holme var der fire sys-
 kjer 3 brødre og ei systen. Alle
 saman spela fele. Dei heite
 Halvard Nilsen, Gunnar Nilsen,
 Nils Nilsen og Hjertud Nilsen
Strømsholm. Dei er døde alle
 for lang tid sidan; men musik-
 gjumaden gjeng igjen i kvar
 slegtsgrein. Det er no og spela
 nokk av denne akka; men ein
 kan ikkje kalla dei for sermark-
 te. Ei annas god spelarslekt
 er Angseth - Vermøy slekta.
 Nu den lever ein endå som er
 bra. Men han er 75 år no.
 Det er Ludvig Vermøy ad. Torpjord
 Han hev musikskulen der
 Lambertus Vermøy hev i mange
 år vore dirigent for Torpjord
 blanda kor. Han spela godt
 fele for sin alder. Nu Holme-
 slegta er her ein yngre mann, som
 spela godt fele. Han heitlar

Musikinstrument

Lars Johansen Leika adr Stettebygd.
 Hjertind Nilsdatter, som er nevnt
 ovenfor er bestemor hans på ~~for~~
 side. Spelle hans er ser prægt og viin-
leik, god takk og rytme.

Ein annan flink bygdespelar av
 gamlesarken var Einar Svorka.
 Han er død for mange år sidan
 men ein dattersøn av han, Lars
 P. Svorka adr Valdegrend spelar
 likegram. Ellest hev her vore
 mange bra spellemenn, som hev
 spela for folkkring i bygderne
 utan å heva vidspør for sin
 dæleikk. Eg må og takka med
 skam for Kills Kille Strømmen.
 Han er søn til ovenfor nemnde
~~Kills~~ Killen Strømsholm. Strøm-
 men var med å skjipa og leida
 musiklag. Han var dirigent for
 blandatkor i bygda; me hev no
 i mange år vore ufør å hand-
 same nokkå instrument.

Omframt kan som ovenfor er nevnt
 Lars Johansen Leika er her i andre yngre
 spellemenn, som eg hev kalla Jebni-
på pelespelara. Det er Knut T. Vadseth
 adr Tunfjord og Jens Syresen adr Ljøhald.
 Om Korsk folkemusium hev inter-
 se av musikk på den tilkente ut-
 stilling kan ein nenda see til desse
 Karane. Dei spelar god Korsk folkemusikk

Musikinstrument

Konstige sermerkt for vår landstik.
 Eg vil først vil. Kalesind og kala
 med Per Bulstad; men han er no
 ein gammal mann og blind.

Sidan eg fekk denne oppgåva, hev
 eg fatta umking mykje for å grava
 oppom dei instrument, som etter
 min mening tørde kanna med i
 ei sauge skulptur. Eg hev då ikkje
 sette med, dei loablege pelar og
 andre simple instrument, som ein
 kan finna mest i kvar gard.

Men berre slike, som er nokkå
 sermerkt ved. Same av dei er
 framifrå gode. Andre er fyrste
 kvalitets gode. Og etter andre kan
 hava både desse sermerke og same
 stundes kryper der seg ein rik
 tradisjon både til fela og man-
 nen som brukke den.

— " —

Felar.

Handelsmannen Johs J. Vadseth Nr 1.
ader Skodje, hev ei særskilde god
 fela. Denne kjøpte han av den same
 for nemnde spilemannen kantsen
 Nils Nilsen Skammen. Denne fela er
 merket Antonius Stradivarius
 Cremonensis Faci bat Anno 1773.

Johs J. Vadseth er og ein flink
 mann med fela; men han
 vil vel nødig spile anna enn melodier

Musikinstrument

Ole T. Skodje adr. Skodje her ei No 2.
 suer fele, som han bytta til seg
 i Amerika. Han som får her
 wore eigan til denne neit egittij.
 Den her notkå av same merke,
 som den ovanfor nemde; men
 er mykje gamlare. Den er merke
 Joseph Gtarnelius Tesik & Brenome
 Roma 1747. G. H. S. Antania Loueri
 Uiolinmaker W. Tautl & Bro F.

— 11 —

Kjøpmann Thor Eidsvick adr. No 3.
Borgundveien 90 Kalstund her
 ei fele som krytar seg ein sær-
 skjilt tradisjon til. Den fyrste
 eigar av fele var oldefar til han
 som na her ein. Det var Guen
 Lorensen Eidsvick født 1767 død 1854.
 Det gjeng gjebord om han, at han
 var ein flink spelemann.
 I sin ungdom var denne Guen Eids-
 vick (Låna Guen) "Kaperkast" på
 ein dansk orlags fark. På denne
 tokt vark han beord om å spela
 for sjølvaste Kungen av Danmark
 Christian VII. Han fekk seinare
 både lovsbrev og handelsbrev
 av Kungen. Sin hans, Bernt Guensen
 Eidsvick var og ein flink spelemann.
 Han var født 1810 død 1894. Bernt Guen-
 sens sønesøn er H. V. Musikløy-
 vant E. B. Eidsvick Kalstund.

Musikinstrument

Thor Eidsviks fele. Denne er ei vanlig Tyst fele; men utan skottå namn. Han som hev lagla den. For sin alder og dei mange reiser er instrumentet vel medføre. Den hev merke av å vera restorert i 1935. Diverse ligg no denne antikkvare fele obrukt, for han som no eig den kan ikkje spela. Men han held denne signatiken for slegga i ott og ara.

Edvard K. Gundersen adv. Skodje nr 4
 hev ei lita gamal fele. Den er arbeid av Lars Holm Kristiansund. Det er ein model frå 1712. Han som no hev den, fekk den med den før nemde spilemannen Gundersen Skamsholm når han stikka å spela. Denne fele er arbeid av - tynn og sargen av rådbokk, loddlek er av gran. Skarletten Lengda $35\frac{1}{2}$ cm
 bredda 24. Halsen $1\frac{1}{2}$ cm, høgda (sargen) 3,9 cm. Den er vanleg god middels nijukt hane.

Lars J. Leika adv. Sketthoygd nr 5
 merkeid får, som pliktspilemann, hev ei god gamal fele. Den er merke Joseph Guarnierius Tesik X Genova. Anno 1725-52. Han kjøpte fele av ein mann frå Lank som heite Ole Jakobson

Musikinstrument

Lars P. Svorka ad Valdegrund
 hev 3 st pelar. Det er 2 st Stradivarius ^{Nr 6}
 fra 1713. Ein av dei var bestefaren
 Einar Svorka si pele. Den andre av
 dette merke er ei svarende god
 pele; men den hev vorte skada ^{Nr 7}
 lidtegram. Den skal no sendast
 til Chr Delfin Litlehamar for
 reparasjon. Eigaren vilde gjere
 Delfin bestjed å sende pela til
 Norsk folkemusium når den var
 reparera. Den tredje pela til
 Lars Svorka er en Smaki ^{Nr 8}
 Den er reparera av in L. Røgsb/1913.
 Dette er og ei god pele.

Med samme kan nemmast at denne
 spelarslekta på Svorka, er rimen
 på den avampor nemde skanspe-
 laren Joar Eidsvick. Mor hans Einar
 Svorka var dotter hans Joar Eidsvick
 og syster til spelemannen Bernt
 G. Eidsvick. Når me no veit at
 Lars Svorka og sønnen hans og spelar,
 hev me sjet alled spelarar her.
 Men sva av desse er arva over
kvinnesida.

Petter E. Svorkahaug ad Valdegrund
 hev ei god pele. Det er ein
 Stradivarius 1736. Det var ^{Nr 9}
 pela til Bernt G. Eidsvick. Han
 sann no hev den kjøpe pela
 av søn til Bernt Eidsvick av

Musikinstrument

Hjörmann Ole Eduard Eidsvick
 Kalesünd for 50-60 år siden.
 Det var denne pella han einar soorta
 brükle på kapleitt i kalesünd
 når han tok sin premie.

Doktor Rohde ade Fjoholt
 hev ei gammel god pella, som han
 kjøpte av pellenmakar P. O. Middlid Nr 10
 i Modje. Det er ikkje Middlid
 som hev laga denne pella; men
 han hev kjøpt den. Dette er ei
 tysk pella; men so gammel, at den
 er reparera fyre gang 1847.
 Doktorer hev fleire ^{lvoa} ganger å taka
 foto av den å senda meg; men
 han er alltid so opptekke av
 pasientar, at han hev ikkje
 penge tid. Kanstige kjem det
seigare, og då vert det innsendt.
 Ellest er han viljug å senda
 pella til Norsk Følkemusium
 når det skal lura.

Redaktör Dagfinn Flen
 Kalesünd hev ei gammel god
 smaki. Til denne pella kytar Nr 11
 det seg ein rik historisk tradi-
 sjon. Men alle i Kalesünd hev
 vore so opptekke av hundrad-
 års jubelstun, at bass i at eg
 hev både reist til byn og skene
 til han hev eg enda ikkje
 penge disse opplysningar

Daq finn them en og flink til
å spela fele.

Her er nok fleire gode gamle
feleor kring i bygderne, som kunde
kåma med i denne samlingi.

Ja eg veit om 3-4 til, som kunde
væra gildte å fa med, både
fordi dei er gamle og dertil gode,
samt eg for den tradisjon og
kulturveard som kringar seg
til instrumentet. Men dibere
finst her folk som er sa egois-
tisk, at når ein (samling) er ute
då vert han mistenkt for sjölv
vinning, kor varsamt ein for
fram. Her dei fleste ein kjem
til er gode og kattsame.

Andre instrument

Her er ikkje nokkå nemnande
av andre slags musikinstrument
eit og anna tresorgel og piano av
ynne fabrikata. Nokkå sermarke
her ikkje vore brukta i våre
bygder. Ei munnharpe veit
eg om. Her finst og nokre tult-
Mehorn, som her vore brukta
å blåsa på. Der er til og med
fingerhol på dei. Som barn
minnast eg her var ein lange
med ein mann i bygda, men
den er ikkje å finna meir.

På herregården Solvår i Skodje
 skend det gamle Spinnet Det er
 et framfå fint utskyk in-
 stument. Utskyngarne og ski-
 len i beverke er reist kunstnerisk.
 Dette instrument er kjøpt om-
 kring 1840. Det var kjøpt til syster
 til rigsråd Ludvig Dæ. Høtheide
 Susanne Dæ; men ho døde i
 ung alder. Spinnet var kjøpt
 av M. F. Raschold & Co Handlung.
 Skrygere er rüste ~~er rüste~~ så
 ein kan ikkje bruka det slik det
 no er. Men eigaren hevunge
 oplyst at fabrikken er i Tvedestrand
 no og, så kan meinar å få det
 reparera. Han sam no er eiga-
 er lensmann H. Dæ Gvold
 Skodje

Skidene instrument

av denne sorten er her ikkje
 mange å finna i byggenet no.
 Dei fleste hev late dei forfalde,
 då ödyra kvare brukt etter kvare.
 Eg hev i Kiäkesvulle, sam eg
 hved gleder skal gjera til Norsk
 folkemuseum den dyll vil hava
 den. Ellest laga folk beg navestera
 til den slags brukt. Skinstundes
 Kinde benna bäl om natka
 serly der ödyra var nergående.

MusikinstrumentTelestranger

Köna til for å utbata Halvard
Kilsen Gramsholm, Berke
spann sänderkammer til
stranger. Du det var nok
mange fleire som künde
den Kåntur.

— " —

Med dette meinar eg å hava
greidd ut nokkå om denne
interessante oppgåva. Eg hev
prøva å grada fram mange
gode eignatutter, som det er
verd å taak vare på. Eigarane
er jukt kjend med, at vår
Norsk Folke museum ber om å
lånå instrumenti med dei
byggda på reisi. Alle som hev
nemde, hev viidt meg med
godting og forståing. Trykkesant
14 april 1888. Ludvig Kjelling

De hev ein blind mann til å laga belor i Skodje
diverse pekke han seg for nokke år sidan
so han trær infor till høyre or beide. Det er
Fikser O. Midtland. Han er up herreds Kasserer
Skodje. Et needlegg på han fylt med
sende meg kinst papir J. J.

Herr Ludvik Fylling

Skodje.

Refererende til samtale forleden om norsarbeidde fioliner m.m.

Jeg skal i korthet forsøke og forklare litt om min praksis med bygging av fioliner. Jeg har bygget mellom 20 og 30 fioliner. Jeg har også reparert ett større antal mer eller mindre ødelagte fioliner. Det var reparasjonene, som i grunnen ga mig den største interesse for fiolinbygging. Jeg merket mig nøye tykkelser på bunn, låkk og sarg på de forskjellige fiolinmodeller. Jeg oppdaget, at to eller flere fioliner av samme model, med samme dimensjoner og tykkelse i alle deler, til og med samme vekt, likevel hadde forskjellig klangfarger, den ene kunne ha en lys tone og en annen en mørkere klang. Jeg kom da på den tanke at materialene som de forskjellige fioliner er bygget av, dens hårdhetsgrad må være årsaken til de forskjellige klangfarger. og at ett bestemt toneforhold mellom låkk og bunn måtte ha stor betydning her. Jeg begyndte så med å finne ut den tonehøide som bunn og låkk klang i. denne høres når man kakker passende på bunnen etter den er fraskilt fra sargen. det samme er tilfelle med låkket. Når jeg ~~XXXXXXXX~~ bestemte mig for lage en fiolin valgte jeg material til bunn og låkk av en hårdhetsgrad, som jeg antok vilde stå i ett passende klangforhold til hverandre og arbeidet både låkk og bunn etter ørets kontroll, ned til en tykkelse, som jeg anså for passende. Det har hendt mig at jeg ikke fikk den rette klang i låket, men måtte legge dette bort og arbeide ett nytt.

Tykkelsen på sargen har også stor betydning. Jeg har brukt å hå sargen 1½ m.m. og etter at denne er pålimet bunnen, vil klangen i bunnen stige en halv tone, det samme er tilfelle med låkket, dette tok jeg i betraktning ved utarbeidelse av låkk og bunn.

Jeg har forsøkt med forskjellige materialer av lövtre til bunn.

Bök, Lönn og Svartor er gode norske tresorter til bunn.

Svartor er etter min erfaring det mest ideelle material til bunn, den finnes også fint flammet og er hård og serlig ren i sin klangtone, den er også likeså fin som utsøkt Ahorn, som er det mest almindelige materialer til fiolinbunner, sarg og hals.

til låkk derimot er prima hvitgran det ideelle.

Det jeg her har skrevet er i korte trekk og på langt nær ikkevuttømmende, Jeg har ikke skrevet om lydhullenes (S,hullene) plasering på låkket, deres inbyrdes avstand, som med mindre end 2m.m. avstandsforskjelvirker på fiolintonen og den lille flytbare pinnen som står inne i fiolinen og forbinder bunn og låkk, ~~MYNNE~~ med hverandre, dens plasering og innstilling av den beste tone instrumente kan gi o.s.v. Men det kan kanskje gi ett intrykk av det, jeg har hatt serlig stor inntresse for og pusle med i leddige stunder. Jeg har ikke arbeidt fioliner for inntektens skyld. De fioliner jeg har arbeidt, har alle vært ett eksperiment hver for sig.

Jeg skal til slutt oppgi navn og adresse til de to siste jeg arbeidet.

Louis Ask, Giskegt. 37, Aalesund. hans violin er arbeidet av Svartor som har vokset i Skodje.

Per O. Midtlid, Skodje. hans violin er arbeidt av Ahorn (innført tr )

Skodje den 11/3-1948

Med aktelse

P. O. Midtlid

P. O. Midtlid, Skodje.